

УДК 327.7 (ЄС): 351.78

О. О. ТРУШ

**ДОСВІД ПОБУДОВИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ
СИСТЕМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ КРАЇН – ЧЛЕНІВ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ПІВДЕННОЇ ЄВРОПИ**

Поданий матеріал є третім у циклі статей, присвячених досвіду побудови, функціонування систем цивільного захисту (ЦЗ) та управління ними країн – членів Європейського Союзу. Розглянуто особливості систем ЦЗ держав Південноєвропейського регіону, таких як Португалія, Іспанія, Італія, Греція, Кіпр, Болгарія та Румунія.

This material is the second in the paper cycle devoted to the experience of formation and functioning and administration of the civil security systems of the EU member-countries. This article discloses specific features of the civil security systems of the Southern-European countries, such as Portugal, Spain, Italy, Greece, Cyprus, Bulgaria and Romania.

Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій (НС) залишається важливим напрямком діяльності будь-якої держави. Раніше нами розглядалися особливості побудови і функціонування систем ЦЗ, або цивільної оборони (ЦО), держав Європейського Союзу (ЄС), а саме Західноєвропейського та Північноєвропейського регіонів [1; 2]. У державах ЄС Південної Європи також склалися свої системи ЦЗ (ЦО), результати аналізу яких наведено нижче [3].

У працях вітчизняних та зарубіжних вчених розглядаються питання державного управління системами ЦО та ЦЗ в окремих державах світу. Зокрема, дослідженням у цій сфері присвячено роботи С. Андреева, М. Брушлінського, Ю. Воробйова, Л. Жукової, Н. Клименко, О. Могильниченка, С. Соколова, П. Вагнера, М. Стеблюка, М. Фалеева, Г. Федулова, Р. Цалікова, В. Шоботова та ін. Але всі вони здебільшого мають фрагментарний характер і не дають цілісного аналізу стану, побудови та функціонування систем ЦО (ЦЗ) та управління ними в державах ЄС. Для узагальнення інформації про наявні системи необхідний їхній порівняльний аналіз, враховуючи досвід окремих держав.

Португальська Республіка. Головним органом у системі центральної виконавчої влади Португалії, який відповідає за питання запобігання надзвичайним та кризовим ситуаціям, відповідні планування й реагування, є Національне управління з питань цивільного захисту (далі – НУЦЗ). Його було створено відповідно до закону № 27/2006 від 3 липня 2006 р., воно підпорядковується міністерству внутрішніх справ.

Основними функціями НУЦЗ, відповідно до цього закону, є планування, координація та здійснення державної політики, зокрема у сфері запобігання НС та катастрофам та реагування на них, надання захисту та допомоги населенню, а також нагляд за діяльністю пожежних і рятувальних служб.

НУЦЗ виконує завдання у сфері запобігання ризикам та їхньої мінімізації, а саме: організує функціонування національної системи швидкого упередження; здійснює прогнозування та оцінку колективних ризиків природного або техногенного походження, а також проводить розроблення, стандартизацію та застосування техніки; сприяє ефективній діяльності національних служб та номерів порятунку; проводить ліцензування та контроль експлуатації протипожежних засобів та систем.

У сфері планування дій НУЦЗ розробляє основні напрямки планування дій у випадках НС, а також надає висновки щодо відповідних планів та програм; координує державні та недержавні служби, що відповідають за планування дій, зокрема у сфері транспорту, енергетики, сільського господарства, рибальства та продовольства, промисловості і зв'язку, з метою забезпечення захисту населення та майна у випадках НС та катастроф.

У сфері захисту та рятування НУЦЗ забезпечує функціонування системи управління рятувальними операціями, здійснює супровід усіх операцій на регіональному та місцевому рівні; планує й застосовує засоби для боротьби з НС та катастрофами на об'єктах усіх форм власності.

Структурно НУЦЗ складається з трьох національних директоратів, а саме: з планування дій у випадку НС (до якого входять управління з планування та прогнозування ризиків і запобігання їм); пожежних та рятувальних служб, а також ресурсів ЦЗ. Начальникові НУЦЗ також безпосередньо підпорядковане “Національне командування операцій з порятунку”, яке, у свою чергу, здійснює контроль діяльності відповідних регіональних командувань, створених в усіх 18 адміністративних округах територіальної частини Португалії, а також в Автономних регіонах Мадейри та Азорських островів.

Слід зазначити, що функціонування єдиного номеру служб порятунку 112, який був запроваджений у Португалії декретом-законом № 73/97 від 14 березня 1997 р. на виконання відповідних директив ЄС, на цей час перебуває на етапі реформування. Очікується, що нова модель служби 112 почне активно функціонувати в 2010 р.

Республіка Румунія. Міністерство внутрішніх справ та адміністративної реформи Румунії (МВСАР) є центральним органом виконавчої влади, який відповідає за питання запобігання надзвичайним та кризовим ситуаціям, відповідні планування та реагування. Його діяльність спрямовується і координується урядом Румунії. До складу МВСАР входить Генеральний інспекторат з надзвичайних ситуацій (далі – ГІ), який було створено 15 грудня 2004 р. згідно з постановою уряду № 1490, зі змінами та доповненнями, внесеними постановою уряду № 1514 від 2005 р. На національному рівні ГІ координує всі організації, які залучені до менеджменту НС, відповідно до міжнародних правил.

Крім власних структурних підрозділів, ГІ також підпорядковані:

- спеціальний підрозділ реагування під час НС;
- спеціальний підрозділ цивільної безпеки;
- національний центр пожежної та цивільної безпеки;
- національний центр удосконалення та підготовки для менеджменту НС;
- школа підготовки кадрів для пожежних підрозділів;

- база матеріально-технічного забезпечення;
- ремонтна база;
- центр інформаційно-роз'яснювальної роботи.

У 41-му повіті Румунії та м. Бухаресті діють територіальні інспекторати з НС, які мають у своєму підпорядкуванні 256 оперативних підрозділів (спеціальні загони рятувальників; мобільні загони швидкої допомоги; з проведення очищувальних робіт на воді; пожежні загони; пожежні станції та пости). У структурі вищезазначених підрозділів діють: 73 пункти реагування, 51 бригада медичної допомоги, 44 групи розшуку та рятування, 44 групи зв'язку, 14 піротехнічних груп, 4 центри надання невідкладної медичної допомоги.

Серед НС, які контролюються ПІ та Національним центром, є пожежі, ядерні катастрофи, затоплювання, хімічні катастрофи, значні аварії систем комунального господарства, неконтрольовані вибухи боєприпасів, залишених з часів військових конфліктів, морські та річкові забруднення, а також падіння об'єктів з атмосфери та космосу.

ПІ має такі основними завдання:

- проведення спеціальних планових заходів з метою запобіганнями НС, зменшення або виключення ризиків виникнення НС та їхніх наслідків, захист населення, довкілля, державної та приватної власності;
- реагування та ліквідація наслідків НС;
- здійснення державного пожежного контролю;
- здійснення державного нагляду та контролю над дотриманням законодавства у сфері ЦЗ та запобігання НС;
- забезпечення координації дій органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, цивільних, добровільних та приватних підрозділів з питань біологічного захисту населення і територій від НС.

Законом Румунії № 398 від 14 червня 2002 р. засновано службу екстреної допомоги населенню за номером 112, яка є аналогом європейської служби “112” та американської служби “911”.

Міністерство комунікацій та інформаційних технологій забезпечує координацію та нагляд за процесом інсталяції, діяльності, утримання та зберігання служби “112”.

Республіка Кіпр. Питання запобігання НС та кризовим ситуаціям, відповідних планування і реагування в країні регулюються положеннями закону Республіки Кіпр від 1996 р. “Про цивільну оборону”, кіпрським законодавством про створення на добровільній та примусовій основах структур ЦО, проведення навчання населення з окремих питань ЦО, формування та зберігання необхідних для неї запасів продовольства, майна тощо, а також відповідними підзаконними нормативно-правовими актами країни, прийнятими в 1997 р. з метою покращення ефективності системи ЦО.

Головним державним органом у системі ЦО Кіпру є Рада міністрів (далі – РМ), очолювана президентом країни. Відповідальною особою за виконання положень кіпрського законодавства в зазначеній сфері від імені РМ Кіпру є міністр внутрішніх справ країни, який також наділений контрольними та наглядовими функціями. Він

координує всі без винятку кіпрські служби та організації, діяльність яких є “необхідною”, за визначенням РМ країни, для виконання пов’язаних із ЦО функцій.

У разі військових дій або ж природних катастроф, для локалізації яких необхідна мобілізація значної кількості цивільного населення країни, міністр внутрішніх справ Кіпру від імені РМ країни може оголосити надзвичайний стан (“State of Civil Defense”) терміном на 48 годин. Рішення про продовження терміну дії надзвичайного стану в країні повинно затверджуватися кіпрським парламентом.

З метою забезпечення належного рівня системи ЦО, визначення конкретних функцій та завдань відповідних структур РМ Республіки Кіпр затверджується генеральний план ЦО, який направляєється до центрального офісу ЦО Кіпру для виконання.

Основною метою діяльності підрозділів ЦО Республіки Кіпр є запровадження відповідних заходів, спрямованих на захист населення Кіпру, надання йому швидкої допомоги від наслідків різного виду катастроф та забезпечення передумов для його виживання в НС. ЦО Кіпру, як орган державної виконавчої влади, створена шляхом організації окремих підрозділів ЦО в переважній більшості населених пунктів Республіки Кіпр. Більшість вказаних підрозділів очолюється особами на добровільній безоплатній основі. Структурно підрозділи ЦО складаються з таких секцій: секція з надання першої допомоги; телекомунікаційна секція; секція соціального забезпечення; секція боротьби з пожежами; секція з питань пошуку та спасіння.

Положеннями генплану ЦО Республіки Кіпр передбачено такі основні моменти координації та діяльності відповідних структур, спрямованих на боротьбу зі стихійними лихами та іншими катастрофами:

- землетруси: координатором запровадження заходів призначається міністерство внутрішніх справ Кіпру та підрозділи ЦО;

- лісові пожежі: відповідальним державним органом є міністерство сільського господарства, природних ресурсів та навколишнього середовища Республіки Кіпр в особі його департаменту з питань лісу;

- пожежі в населених пунктах: відповідальним за протипожежну безпеку та ліквідацію пожеж у населених пунктах острова, аеропортах, морських портах країни та на територіях, які знаходяться на відстані більше ніж 1 км від лісових кордонів, є підпорядковані керівництву кіпрської поліції підрозділи пожежної безпеки;

- забруднення моря: відповідальним державним органом у вказаній сфері є департамент з питань рибальства міністерства сільського господарства, природних ресурсів та навколишнього середовища Республіки Кіпр;

- радіаційне забруднення навколишнього середовища: на даний час нормативно-правової бази Кіпру у вказаній сфері не сформовано. Водночас слід зазначити запровадження системи раннього радіаційного оповіщення, яку встановлено на території центрального шпиталю м. Нікосії. Заплановано проведення модернізації зазначеної системи та створення на її основі Центрального центру з питань контролю, який працюватиме під наглядом підрозділів ЦО 24 години на добу;

- воєнні дії: основну відповідальність за забезпечення безпеки цивільного населення Кіпру в разі воєнних дій покладено на міністерство внутрішніх справ Республіки Кіпр та підрозділи ЦО країни.

Республіка Кіпр бере активну участь у відповідній програмі ЄС “Civil Protection Mechanism” та приводить положення національної нормативно-правової бази у сфері захисту населення від наслідків НС у відповідність до положень загальноєвропейського законодавства в зазначеній сфері.

По всій території Республіки Кіпр встановлено новітню систему оповіщення та започатковано цілодобову діяльність “Оперативного центру інформації”, який з’єднаний із системою єдиного телефонного номеру спасіння 112 та на цей час використовується поряд з аналогічним телефонним номером 199, щодо якого прийнято рішення про його поступове відключення.

Королівство Іспанія. У системі центральних органів виконавчої влади Іспанії питання, пов’язані з розробленням та реалізацією політики уряду в галузі безпеки населення та ЦЗ у випадку НС, належать до компетенції міністерства внутрішніх справ (МВС) Іспанії.

У складі МВС діє департамент з питань ЦЗ і НС, на який покладено функції в галузі ЦЗ населення і територій від НС, основні з яких такі:

- підготовка державних програм і планів у галузі ЦЗ;
- підготовка і практичне проведення навчань та маневрів у межах згаданих програм;
- організація й забезпечення діяльності Центру оперативної координації, мережі попередження щодо радіоактивності, служб інформування про НС, а також інших установ, діяльність яких спрямовано на полегшення оперативного управління в разі НС;
- проведення досліджень стосовно аналізу ризиків, а також розроблення превентивних заходів з метою запобігання НС та катастрофам;
- підготовка і передання попереджень організаціям ЦЗ та населенню;
- підготовка звернень про допомогу і субсидування для забезпечення потреб у разі катастроф та НС, що полегшать реалізацію планів ЦЗ на державному рівні та забезпечення діяльності в цій галузі, підготовка відповідних нормативних актів з цих питань;
- організація і підтримка спеціального фонду документації для максимального поширення інформації;
- підготовка програм інформування населення, сприяння самозахисту громадян і підприємств, розроблення навчальних програм з питань попередження в школах;
- дослідження соціологічних, юридичних та економічних аспектів діяльності в галузі ЦЗ і НС;
- координація співробітництва з підрозділами ЦЗ представництв уряду на місцях і компетентними органами автономій і муніципалітетів, а також організація й забезпечення діяльності секретаріату Національної комісії з питань ЦЗ, її постійної комісії та всіх технічних комісій;
- підтримання відносин з аналогічними відомствами інших країн, особливо ЄС, Середземномор’я, та участь у засіданнях міжнародних організацій у галузі ЦЗ та НС, а також у роботі груп та комісій у межах ЄС;
- залучення допомоги військового підрозділу з НС відповідно до протоколу про взаємодію з міністерством оборони.

Департамент питань ЦЗ і НС складається з управлінь: 1) планування, операцій та НС; 2) з питань ресурсів та субсидій.

Департаменту також підпорядковано відділ з питань підготовки та інституційних відносин, до складу якого входять Національна школа ЦЗ, Національний центр інформації та документації і Європейський центр досліджень НС.

Службу “112” підпорядковано органам місцевої влади; служба фінансується з бюджетів автономних областей або муніципалітетів.

Республіка Болгарія (далі – РБ). Тут подібними функціями наділено міністерство державної політики у сфері надзвичайних ситуацій та катастроф (МДПНКС), яке підпорядковується Раді міністрів (РМ) РБ. Зазначене міністерство створено в 2005 р. згідно з рішенням 40-х Народних зборів Болгарії, а його правонаступником є державна агенція “Цивільний захист”.

Міністерство здійснює діяльність щодо ЦЗ та захисту населення під час катастроф. Водночас воно проводить політику щодо запобігання катастрофам та аваріям і подолання їхніх наслідків. Основні пріоритети в роботі міністерства спрямовано на ефективну профілактичну діяльність, організацію та координацію рятувальних і невідкладних відновлювальних робіт, керівництво ними.

Цілі, пріоритети та завдання запобіжної діяльності закладено в Національній програмі захисту при катастрофах, яка приймається РМ РБ. Міністр з питань державної політики у сфері надзвичайних ситуацій та катастроф розробляє програму та річні плани спільно з іншими міністерствами, Національним товариством общин в РБ та болгарським Червоним Хрестом. Організовані та координовані дії щодо запобігання НС та зменшення наслідків аварій, а також забезпечення вчасної доставки питної води та інших необхідних засобів для перебування населення на уражених територіях передбачається в планах захисту при аваріях на місцевому, обласному та національному рівнях. Шляхом здійснення експертиз досліджуються, оцінюються та прогнозуються ризики від катастроф та визначаються потенційно небезпечні об’єкти на території країни. Крім цього, передбачено норми та порядок щодо використання та експлуатації індивідуальних та колективних засобів захисту.

До складу міністерства державної політики у сфері НС та катастроф РБ входить 11 дирекцій та одна головна дирекція з 28 територіальними ланками.

У центральних та територіальних ланках міністерства передбачено 1 680 штатних посад. Загальна адміністрація складається з п’яти дирекцій. До спеціалізованої адміністрації включено головну дирекцію “Національна служба “Цивільний захист” та дирекції “Планування і запобіжна діяльність”, “Національний навчальний центр і підготовка приватного сектора”, “Комунікаційно-інформаційні системи”, “Міжнародна діяльність” та “Відновлення і надання допомоги”. Головна дирекція має територіальні ланки – дирекції “Цивільний захист” в адміністративних центрах областей, на які поділено територію РБ. Структура міністерства включає також 23 заgonи для проведення аварійно-рятувальних робіт при виникненні катастроф. Склад професійних рятувальних загонів визначається залежно від призначення, зони відповідальності та аналізу періодичності катастроф у регіоні. Крім цього, міністерство має два підготовлених та забезпечених сучасною апаратурою і технікою заgonи для надання негайної допомоги поза межами території РБ.

Ланки та служби, які відповідають за захист при катастрофах, є складовими частинами “Єдиної рятувальної системи”, яка відповідає за організацію, координацію та керівництво діями в разі виникнення катастроф і за необхідності – проведення одночасних рятувальних та невідкладних аварійно-відновлювальних робіт двома або декількома її частинами чи одиницями. Основними складовими частинами “Єдиної рятувальної системи” є: головна дирекція МДПНСК, Національна служба “Пожежна безпека та захист населення” МВС та центри швидкої медичної допомоги. Основні складові частини “Єдиної рятувальної системи” здійснюють постійну готовність для прийняття повідомлень під час виникнення катастроф, їхнього оцінювання та невідкладних дій. Інші складові частини цієї системи надають допомогу згідно з планами проведення рятувальних невідкладних аварійно-відновлювальних робіт. Зокрема, збройні сили надають допомогу при здійсненні рятувальних та невідкладних аварійно-відновлювальних робіт згідно з наказом міністра оборони та на підставі вимог вищестоящого державного органу відповідно до планів проведення рятувальних та невідкладних аварійно-відновлювальних робіт.

Центр аерокосмічного спостереження МДПНСК РБ створено в 2007 р. та призначено для допомоги в боротьбі з природними катастрофами та аваріями в національному масштабі. Центр здійснює процес спостереження, оцінку та управління ризиками внаслідок природних та антропогенних катастроф і НС. Отримані та оброблені дані сприяють аналізу та прийняттю правильних управлінських рішень у кризових ситуаціях.

Відповідно до вимог ЄС про необхідність створення Єдиного європейського номера (ЄЄН) термінових викликів – телефон “112”, МДПНСК РБ створює Національну систему ЄЄН термінового виклику – телефон “112”, що є зобов’язанням, взятим РБ за розділом 19 “Телекомунікаційні та інформаційні технології” договору про приєднання країни до ЄС. Система включає центри прийняття термінових викликів до ЄЄН – “112”, національні служби швидкого реагування: “Пожежна безпека та захист населення”, “Цивільний захист”, “Поліція”, “Термінова медична допомога” та медичний координаційний центр. Телефони спеціалізованих служб працюють паралельно з телефоном “112”. Послуги є цілодобові та безоплатні.

Фінансування телефону “112”, в основному, здійснюється за рахунок державного бюджету.

Перший регіональний центр “112” в РБ стартував у Софії в червні 2007 р. До 2010 р. МДПНСК РБ планує охопити телефоном “112” всю територію Болгарії, що є першочерговою вимогою ЄС.

Грецька Республіка. Питання запобігання НС, відповідних планування та реагування законодавством Греції віднесено до компетенції органів ЦО. Центральними органами ЦО Греції є: Міжвідомчий координаційний комітет (МКК), який координує роботу уряду в разі катастроф національного та міжнародного масштабу, та Генеральний секретаріат ЦО, який і займається на постійній основі запобіганням катастрофам, боротьбою з ними та усуненням їхніх наслідків. Крім того, кожен регіон (їх нараховується 13) та кожна префектура Греції (їх 51) виконують

завдання з упровадження власного плану боротьби з НС. При цьому регіони розробляють власні плани протидії НС і є відповідальними за координацію дій між префектурами та округами. У свою чергу, 51 префектура Греції має в розпорядженні свої власні плани протидії НС. Якщо масштаби катастрофи є локальними, вона нейтралізується під керівництвом префекта, якому, згідно з повноваженнями, надає сприяння місцева координаційна рада, до складу якої входять керівники районних служб, військовий комендант, керівник поліцейського управління, директори технічних служб, місцева пожежна частина та ін.

Систему реагування на НС організовано в Греції на основі координованого використання фінансових та матеріальних ресурсів, яке передбачає, що національні, регіональні та місцеві органи влади співпрацюють у цьому напрямку з державними інституціями та службами, кожна з яких відповідальна за свою частину Національного плану цивільної оборони Греції (Ксенократес). На додаток до Ксенократесу існує інший базовий документ у галузі запобігання НС – Національний план дій із розвитку міст та житлового забезпечення, окремими пунктами якого передбачено заходи з захисту міст та поселень від землетрусів, повеней і пожеж.

Загалом структура органів, відповідальних за впровадження положень зазначених документів є такою:

- МКК, який координує роботу уряду за випадку катастроф національного та міжнародного масштабу;

- Генеральний секретаріат ЦО – організований за межах міністерства внутрішніх справ, громадського порядку та децентралізації – найбільш компетентний орган у справі запобігання НС, боротьби з ними та усунення їхніх наслідків, відповідальний також за впровадження заходів з визначення та пом'якшення будь-яких видів ризиків та захист населення, інфраструктури, власності та навколишнього середовища. Його членами є генеральні секретарі міністерств внутрішніх справ, громадського порядку, децентралізації; громадських робіт, лісів та захисту навколишнього середовища; охорони здоров'я та соціальної справедливості; торговельного флоту; транспорту та засобів зв'язку; засобів масової інформації та суспільної інформації, а також заступник начальника генштабу Греції.

Кожне міністерство, задіяне у процесі боротьби з НС, має в розпорядженні власний план протидії різним типам катастроф, причому основні положення зазначених планів регулюються Ксенократесом (поновлюється Генеральним секретаріатом ЦО). Сили швидкого реагування на окремі види НС розподіляються між органами влади в такій спосіб:

- міністерство суспільних робіт та охорони навколишнього середовища відповідальне за боротьбу з повенями, селями та зсувами ґрунту, снігопадами, а також запобіганням проявам сейсмічної активності та захистом від них;

- міністерство розвитку відповідальне за правила безпеки та заходи з їхнього впровадження у промисловому секторі;

- міністерство охорони здоров'я та соціальної справедливості забезпечує соціальний нагляд;

- міністерство внутрішніх справ, децентралізації та суспільного порядку (до складу якого входять пожежні бригади та державна поліція) відповідальне за боротьбу з пожежами та евакуацію людей у міських та лісових зонах;

– міністерство торговельного флоту відповідальне за пошук та рятування на морі.

Крім цього, окремими органами протидії НС у Греції є структури спеціального призначення для боротьби з конкретними загрозами. Однією з основних структур такого типу є Організація запобігання землетрусам та захисту від них (ОПЗЗ). До складу ОПЗЗ входить наукова група у складі вчених-сейсмологів та технічного персоналу, яка відповідає за попередження МКК про можливі землетруси.

Також для боротьби з сейсмічною небезпекою в Греції було створено два науково-дослідних інститути. Інститут досліджень у галузі геології та гірської інженерії провадить вивчення проектів у сфері геотехнічних проблем з окремим дослідженням пов'язаних із ними катастрофічних феноменів – землетрусів та зсувів ґрунту. Інститут інженерії, сейсмології та інженерії землетрусів проводить дослідження сейсмічної активності та попередження про землетруси. Обидва інститути розробили та впровадили розгалужену мережу технічних інформаційно-електронних засобів попередження про катастрофи, яка включає до себе активне використання супутникових систем.

Після сейсмічної небезпеки друге місце за рівнем загрози в країні перебування посідають лісові пожежі. Для боротьби з ними в країні існує спеціальний орган Генеральний секретаріат лісів та навколишнього середовища з регіональними представництвами. У 2007 р. в складі міністерства громадського порядку (тепер підрозділ міністерства внутрішніх справ) було створено спеціальну лісову поліцію, відповідальну за боротьбу з лісовими пожежами, запобігання їм та підготовку персоналу. Головні наукові дослідження в галузі лісозбереження здійснюються Інститутом лісових досліджень, до складу якого входять три лабораторії.

Велику увагу органи влади Греції приділяють боротьбі з забрудненням узбережних зон. Теоретичні дослідження у відповідній галузі здійснюються Національним центром вивчення моря, який розробляє технології захисту моря від відповідних загроз НС.

Також варто зазначити, що державні установи Греції, до компетенції яких входить запобігання НС та боротьба з ними, активно співробітничать з міжнародними організаціями, науково-технічними ресурсами країн ЄС, НАТО, Російської Федерації.

Під час кризових фаз НС першочергове реагування здійснюється місцевими службами боротьби з пожежами та швидкої допомоги. Пожежні бригади та місцеві поліцейські сили формують служби швидкого реагування, діють під керівництвом штаб-квартири протипожежної служби, яка також курує діяльність, таких структур:

- регіональних адміністрацій служб пзборотьби з пожежами;

- протипожежних станцій, які є оперативними одиницями, що класифікуються за категоріями А, В, С, D (А – найвища група ризику) залежно від густоти населення та специфіки місцевості, а також протипожежних станцій морських портів та аеропортів;

- спеціального загону з боротьби з катастрофами (ЕМАК), який підготований до боротьби з усіма видами НС та являє собою групу швидкого реагування з можливістю десантування з повітряних транспортних засобів;

- спеціальних служб, що забезпечують підготовку та підтримку (Академія пожежної справи, ремонтні майстерні, головні склади, операційний центр “199”.

Також на стадії безпосереднього реагування на НС задіюється Національний центр швидкої медичної допомоги.

Республіка Італія. Проблеми захисту людей і об'єктів економіки від різного роду лих як у мирний, так і у воєнний час в Італії вирішуються завдяки Національній службі цивільного захисту (НСЦЗ) [14].

Загальне керівництво й координацію діяльності НСЦЗ на державному рівні здійснює міністр у справах координації ЦЗ через міністерство цивільного захисту на основі вказівок і директив уряду Італії. Він відповідає за готовність НСЦЗ до виконання покладених завдань у мирний і воєнний час, підготовку населення до дій у разі виникнення НС, надання допомоги постраждалим районам країни, а також розроблення й реалізацію програм прогнозування різного роду лих та запобігання їм. У цих цілях при міністрі у справах координації ЦЗ на правах консультативно-дорадчого органу, засновано Національну комісію з прогнозування й запобігання можливим лихам, яка складається з експертів, фахівців і вчених у різних галузях науки й техніки.

При міністрі у справах координації ЦЗ декретом уряду Італії заснований Оперативний комітет ЦЗ для забезпечення повсякденного керівництва ЦЗ і координації діяльності всіх відповідних служб. До складу комітету входять представники вищого керівництва державних органів влади.

Крім того, урядом Італії заснована Національна рада ЦЗ. Її завданням є визначення критеріїв і нормативів для різних програм і планів НСЦЗ та складових її служб. До її складу входять міністри: закордонних справ, внутрішніх справ, оборони, громадських робіт, транспорту, пошти і зв'язку, промисловості, торгівлі й ремесел, торговельного флоту, охорони здоров'я, народної освіти, сільського господарства й лісів, у справах координації ЦО, у справах областей, охорони навколишнього середовища, з координації науково-технічних досліджень, а також голови обласних рад і автономних провінцій або їхні представники, три представники від деяких комун (визначаються окремо) і три представники від асоціацій добровольців. На обласному рівні керівництво ЦЗ здійснює комісар через відповідні відділи. На місцевому рівні у провінціях і комунах – префект або мер.

НСЦЗ Італії має в розпорядженні значні сили й засоби. Їхню основу становить національний корпус протипожежної охорони, включений поряд з підрозділами збройних сил, поліції, державного корпусу охорони лісів, національного корпусу альпійської служби, гідрографічної служби, метеорологічної служби авіації й геологічної служби, національними дослідними групами й установами, італійським Червоним Хрестом, організаціями національної санітарної служби й добровольцями. На чолі оперативного складу сил перебуває міністр у справах координації ЦЗ.

На думку італійських фахівців, міністерство ЦЗ у своєму справжньому складі здатне виконати покладені на нього завдання із запобігання НС та їхньої ліквідації в мирний і воєнний часи.

Отже, проведений аналіз дозволяє дійти висновку, що в країнах Південної Європи склалися досить потужні й ефективні системи ЦО (ЦЗ), які спроможні забезпечити захист населення й територій своїх держав від НС різного характеру. Досвід їхнього функціонування та побудови системи управління може бути корисним для України, яка обрала стратегічний курс на європейську інтеграцію.

Література:

1. *Труш О. О.* Досвід побудови та функціонування систем цивільного захисту країн-членів Європейського Союзу Західної Європи / О. О. Труш // Теорія та практика держ. управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2009. – Вип. 4 (27). – С. 441–447.
2. Європейський цивільний захист. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/environment/civil/prote/cp10_en.htm

Надійшла до редколегії 22.01.2010 р.